

УДК 378.147:378.17

Є. В. Кочерга

КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ СФОРМОВАНOSTІ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ХІМІЇ

Погіршення стану здоров'я підростаючого покоління вимагає підвищення професійного рівня педагога в сфері здоров'язбережувальної освіти, який визначається рівнем сформованості здоров'язбережувальної компетентності. Здоров'язбережувальна компетентність є складним поняттям та має свою визначену структуру і повинна формуватися протягом усього періоду навчання майбутніх вчителів хімії у вузі. Підвищення ефективності процесу формування здоров'язбережувальної компетентності майбутнього вчителя хімії вимагає розробка відповідного інструментарію для діагностування рівня сформованості досліджуваного поняття. До такого інструментарію ми відносимо критерії, показники та рівні сформованості здоров'язбережувальної компетентності.

Питання розробки критеріїв та показників сформованості різноманітних компетентностей представлено у працях багатьох науковців (Є. Бондаревська, В. Сластьонін, О. Отравенко, С. Орєєва І. Анненкова та інші). Проблеми формування здоров'язбережувальної компетентності розглядаються в працях Н. Башавець, В. Бобрицької, Т. Бондаренко, Д. Вороніна та інших. Аналіз досліджень вказує на відсутність єдиного підходу до визначення критеріїв, показників та рівнів сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутніх вчителів хімії.

Метою статті є теоретичне обґрунтування критеріїв та показників сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутніх вчителів хімії.

У психолого-педагогічній теорії поняття про ефективність сформованості певної характеристики особистості педагога є найменш розробленим. Саме тому науковці використовують різні критерії та показники ефективності. У «Психолого-педагогічному словнику» зазначено, що ефективність являє собою оціночну категорію, що характеризує результати освітньої діяльності за критерієм їх відповідності поставленим цілям» [7, с. 496–497]. Отже, під ефективністю формування здоров'язбережувальної компетентності майбутнього вчителя хімії ми розуміємо характеристику, яка визначає відношення між метою цього формування та досягнутими у процесі його здійснення результатами.

Критерії і показники науковці розглядають як інструмент, який забезпечує можливість перевірки теоретичних положень, але вважається, що критерії та якісні показники дають суб'єктивну характеристику

досліджуваному явищу, а кількісні показники дають об'єктивну характеристику, даючи змогу виміряти його [4, с. 52].

Система міжнародних стандартів ISO визначає критерій як міру відбиття цілісності властивостей об'єкта, що забезпечує його існування; методологічний інструментарій управління якістю освіти; ідеальний зразок, що відображає вищий, досконалий рівень досліджуваного явища; засіб вибору або виміру альтернатив. А показник – це конкретний вимірник критерію, що робить його доступним для спостереження, обліку й фіксування [1].

В Енциклопедії освіти критерії та показники якості навчальної діяльності визначаються як сукупність ознак, на основі яких складається оцінка умов, процесу й результату навчальної діяльності, що відповідають поставленим цілям. Інше визначення стосується критеріїв якості педагогічної діяльності [3, с. 434]. Ми погоджуємося з думкою О. Отравенко [6] про те, що критерії виступають відповідним індикатором, на підставі яких проводиться оцінка динаміки та результативності експериментальних досліджень.

Також цікавим, на нашу думку, є визначення поняття критерію, який дають О. Барабанщиков і М. Дерюгін: критерій – це мірило, тобто правило, яким треба користуватись під час діагностування; критерій – це рівень вияву певних якостей за питаннями опитувальника, анкети, тесту тощо [2, с. 32].

Основою визначення критеріїв та показників сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутніх вчителів хімії є структурні компоненти цієї компетентності. Отже, до критеріїв сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутніх вчителів хімії відносяться ціннісно-мотиваційний, інформаційно-змістовий, конативний, організаційно-діяльнісний та результативно-рефлексивний (рис. 1).

Ціннісно-мотиваційний критерій визначає ставлення майбутнього вчителя до здоров'я і характеризується наступними показниками: ступінь сформованості ціннісних орієнтацій на необхідність збереження та зміцнення здоров'я, ступінь сформованості мотивації до здорового способу життя. Даний критерій встановлює місце інтегрального поняття здоров'я в структурі особистісних життєвих цінностей майбутнього педагога, його задоволеність при здійсненні діяльності з підтримки та збереження здоров'я.

Інформаційно-змістовий критерій визначає рівень володіння теоретичними знаннями з питань здоров'язбережувальної педагогіки і характеризується наступними показниками: рівень володіння знаннями про здоров'я, його складові, рівень володіння знаннями про біохімічні основи здоров'я, вплив хімічних речовин на здоров'я, рівень володіння знаннями про способи збереження та зміцнення власного здоров'я, рівень володіння знаннями про здоров'язбережувальні освітні технології, які можна використовувати в освітньому процесі з хімії.

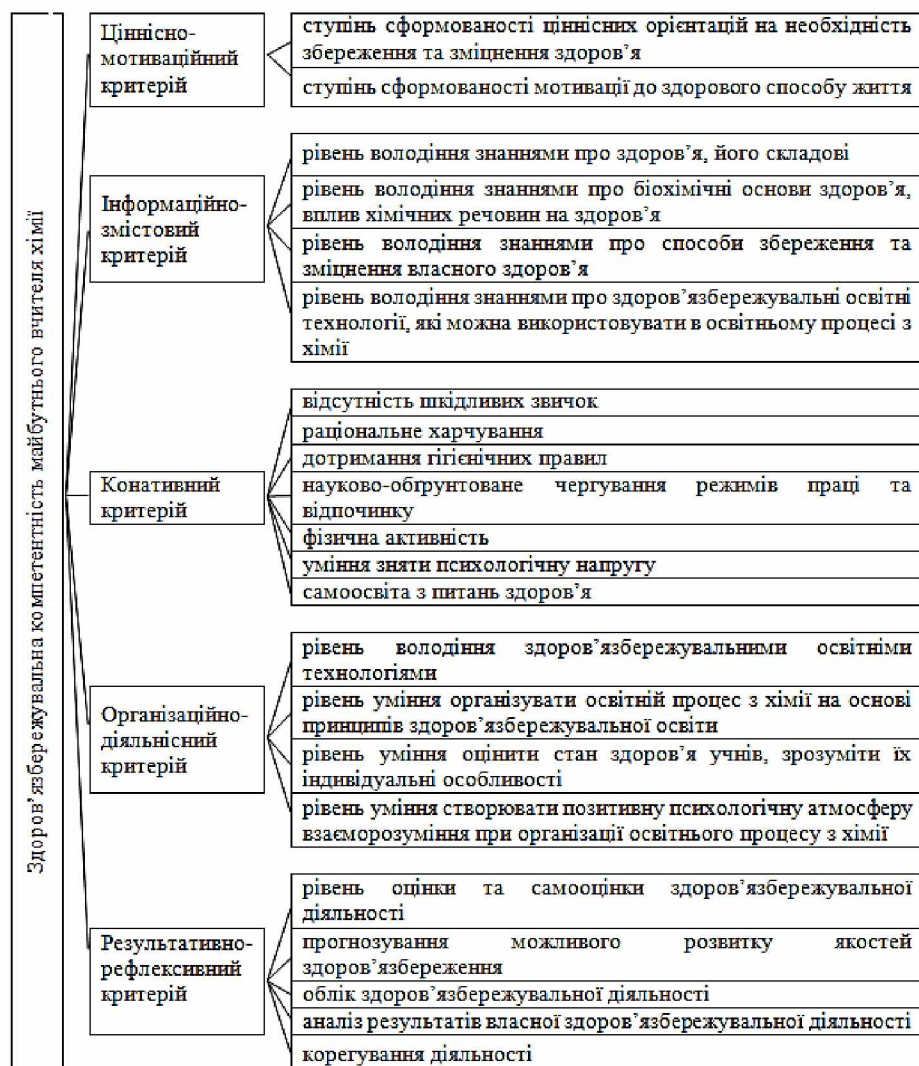

Рис. 1. Структура сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутнього вчителя хімії

Конативний критерій визначає рівень особистісно-поведінкового самовдосконалення майбутнього вчителя і характеризується наступними показниками: відсутність шкідливих звичок, раціональне харчування, дотримання гігієнічних правил, науково-обґрунтоване чергування режимів праці та відпочинку, фізична активність, уміння зняти психологічну напругу, самоосвіта з питань здоров'я.

Організаційно-діяльнісний критерій визначає рівень професійно-практичного володіння здоров'язбережувальними освітніми технологіями. Також цей критерій визначає активність майбутніх вчителів у придбанні досвіду використання загальних і прикладних знань збереження і зміцнення здоров'я, відображає ступінь розумової та

фізичної активності, самостійності, наполегливості в постійній діяльності щодо збереження та зміцнення здоров'я [5, с. 64]. Він характеризується наступними показниками: уміння організувати освітній процес з хімії на основі принципів здоров'язбережувальної освіти, уміння оцінити стан здоров'я учнів, зрозуміти їх індивідуальні особливості, уміння створювати позитивну психологічну атмосферу взаєморозуміння при організації освітнього процесу з хімії.

Результативно-рефлексивний критерій визначає рівень уміння оцінити та скоригувати свою здоров'язбережувальну діяльність і характеризується наступними показниками: рівень оцінки та самооцінки здоров'язбережувальної діяльності, облік здоров'язбережувальної діяльності, прогнозування можливого розвитку якостей здоров'язбереження, аналіз результатів власної здоров'язбережувальної діяльності та розробка програми корегування діяльності з метою підвищення ефективності здоров'язбережувального освітнього процесу.

Організація роботи з формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх вчителів хімії вимагає чіткого уявлення про рівні її сформованості. На основі критеріїв та показників ми визначаємо чотири рівні сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутніх вчителів хімії: високий, достатній, середній та низький.

Отже, визначення критеріїв та показників сформованості здоров'язбережувальної компетентності є важливим елементом побудови освітнього процесу з хімії на засадах здоров'язбереження. На цій основі можуть бути розроблені педагогічні умови, необхідні для підвищення рівня сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутніх вчителів хімії. Перспективою дослідження вбачається розкриття змісту рівнів сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутніх вчителів хімії.

Список використаної літератури

1. **Анненкова І. П.** Критерії і показники якості освіти у ВНЗ [Електронний ресурс] / І. П. Анненкова // Вісник Одеського національного університету / гол. ред. І. М. Коваль – 2011. – Вип. 8. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/NiO/2011_8/ped/Annen.htm.
2. **Барабаншиков А. В.** Военно-педагогическая диагностика / А. В. Барабаншиков, Н. И. Дерюгин. – М.: ВУ, 1995. – 108 с.
3. **Енциклопедія освіти** / В. Г. Кремень (голов. ред.). – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
4. **Лук'янова Ю. С.** Критерії та показники ефективності формування готовності майбутнього інженера-педагога до використання здоров'язберігаючих технологій / Ю. С. Лук'янова // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – Х. – 2011. – №5. – С. 51–54.
5. **Оргєєва С. В.** Критерії, показники та рівні сформованості готовності студентів – майбутніх авіафахівців до особистого здоров'язбереження у професійній діяльності / С. В. Оргєєва // Науковий часопис НПУ

ім. М. П. Драгоманова: серія №15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наукових праць / За ред. Г. М. Арзютова. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2014. – Вип. 3 (46)14. – С. 62–67. 6. **Отравенко О. В.** Критерії й показники сформованості духовного здоров'я учнів основної школи / О. В. Отравенко // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2010. – №15(202). – С. 61–65. 7. **Психолого-педагогический словарь:** [для учителей и руководителей общеобразовательных учреждений; под ред. П. И. Пидкасистого]. – Ростов-на-Дону: «Феникс», 1998. – 544 с.

Кочерга Є. В. Критерії та показники сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутнього вчителя хімії

У статті визначено необхідність розробки критеріїв та показників сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутніх вчителів хімії. Критерії та показники сформованості дозволяють оцінити ефективність освітнього процесу щодо формування цієї компетентності у майбутніх вчителів хімії. Розкрито сутність ціннісно-мотиваційного, інформаційно-змістового, організаційно-діяльнісного, конативного та результативно-рефлексивного критеріїв сформованості здоров'язбережувальної компетентності. До кожного з критеріїв підбрано відповідні показники, які визначають зміст кожного з критеріїв. Встановлено рівні розвитку здоров'язбережувальної компетентності (високий, достатній, середній та низький).

Ключові слова: здоров'язбережувальна компетентність, критерій сформованості, показник сформованості.

Кочерга Е. В. Критерии и показатели сформированности здоровьесберегающей компетентности будущего учителя химии

В статье определена необходимость разработки критериев и показателей сформированности здоровьесберегающей компетентности будущих учителей химии. Критерии и показатели сформированности позволяют оценить эффективность образовательного процесса по формированию этой компетентности у будущих учителей химии. Раскрыта сущность ценностно-мотивационного, информационно-содержательного, организационно-деятельностного, конативного и результативно-рефлексивного критериев сформированности здоровьесберегающей компетентности. К каждому из критериев подобрано соответствующие показатели, которые определяют содержание каждого из критериев. Установлены уровни развития здоровьесберегающей компетентности (высокий, достаточный, средний и низкий).

Ключевые слова: здоровьесберегающая компетентность, критерий сформированности, показатель сформированности.

Kocherga E. Criteria and Indicators of Formed Health-saving Competence of Future Teachers of Chemistry

The necessity of working-out criteria and indicators of formed health-saving competence of future teachers of chemistry is determined in the article. Criteria and indicators of formed allow to evaluate the effectiveness of education process of forming this competence of future teachers of chemistry. The bases of definition criteria and indicators of formed health-saving competence is it's structural components. The essence of value and motivational, informational and sense, conative, organizational and pragmatist, resultative and reflexive criteria of formed health-saving competence of future teachers of chemistry are defined. The indicators are selected to all of this criteria. On the bases of precise value and motivational, informational and sense, conative, organizational and pragmatist, resultative and reflexive criteria and indicators also distinguish the levels of formed health-saving competence of future teachers of chemistry. They are high, sufficient, medium and low. The content of criteria and indicators of formed health-saving competence is a basis for determining the pedagogical conditions necessary for its formation in the process of students' professional training. All of this indicators are very important and should be investigated in theoretical and practical educational sphere.

Key words: health-saving competence, criteria of formed, indicators of formed.

Стаття надійшла до редакції 14.08.2016 р.

Прийнято до друку 30.09.2016 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Харченко С. Я.

УДК 378.22:378.147

Л. В. Лебедик

МОДУЛЬНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ ДО ПРОЕКТУВАННЯ ДИДАКТИЧНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ МАГІСТРАТУРИ

Підготовка викладачів вищої школи до проектування дидактичних систем в умовах магістратури у вищих навчальних закладах України зумовлює низку актуальних педагогічних завдань, які потребують наукового обґрунтування. Відчувається недостатність навчальних дисциплін для повноцінної підготовки викладачів вищої школи до проектування дидактичних систем в умовах магістратури – «Методика викладання у вищій школі» та двох-трьохтижнева педагогічна практика. На жаль, програма цієї дисципліни охоплює лише деякі аспекти педагогічної підготовки, тому її слід налагодити на зразок підготовки